DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

KISS ARNOLD:

Zsidóság és zsidókérdés

Egy érdekes inditvány. — Homokóra a szószéken. — Dr. Richtmann Mózes: Kálvinisták és zsidók. — A „Szombat" külföldi levelesládája. — Olvasom, Nem olvasom.

VI. évfolyam 14. szám. 1933. augusztus 1.

A cimlap Berény Róbert rajza.

Vásároljon a meleg hónapokban
csemege szalámit!
Nem romlik!
Kirándulóknak, turistáknak **kis rudakban!**
Leszállitott árak!
a **Kóser szalámi és füstölthúsárúgyár r.-t.-nál**
Budapest, VII., Dob-ucca 10. szám alatt
Budapesten házhoz szállitunk! **Viszonteladóknak előnyárak!**

TAUBER ÁRON
כשר kóser mészárszéke
BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.
Telefon: J. 422-83.
A pesti izr. nitk. Rabbiságának felügyelete alatt. **Elsőrendü cukorgyári hizlalásból származó marha-, borju- és birkahusok. Vágott baromfi árusitás!** Rendelések házhoz szállittatnak.

SIREMLÉKEK
bel- és külföldi **márványokból** legolcsóbb árban részletfizetésre is kaphatók. - Tervrajzok dijtalanul
EICHBAUM MOR
sirkőgyáros
BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1—3.
TELEFON: 24-5-74.

Bunda, szőnyeg molykár ellen
KATZER szűcsnél legjobb helyen
VI., Ó-UTCA 34.
Telefon: 12-4-82

Angol, francia uridivat
fehérnemű- és kalap-
különlegességek
SCHULZER és SCHWIMMER
Budapest, VI. Andrássy-ut 47. szám.
Telefon: 14-5-99

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

VI. évfolyam Budapest, 1933. augusztus 1. 14. szám

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE SZEMLÉJE

Kommentárok egy érdekes indítványhoz

Irta: KENÉZ-KURLÄNDER EDE dr.

Őszintén szólva *Biedl* Samu orosházi, eredeti és feltűnést keltő beszédének egyik részét nem értettem és ma sem értem A beszédet a *Szombat* szószerint közölte abban a reményben, hogy a felekezeti közvélemény felfigyel rá, esetleg kritika tárgyává teszi, avagy pártolólag hozzá szól, de arra még gondolni se mertem, hogy a közvélemény annyira apatikus, hogy egy ilyen eredeti és megvitatásra mindenkép érdemes indítványra semmiféle formában nem reagál.

A beszéd többi részei is nagyon aktuálisak, különösen most az iskolaév zárta után, mikor az ifjuság szerteszéledt, egy része előtt pedig már a pályaválasztás leküzdhetetlen akadályai meredeznek. Minden iskolaév befejezése után két probléma foglalkoztatja a közvéleményt. A kisebb s átmeneti probléma, hogy a szünidő alatt hogyan lehet pótolni a valláserkölcsi nevelést és a hittanári felügyeletet. Ezzel a problémával egyébként *Fischer* Gyula dr főrabbi is foglalkozott egyik legutóbbi templomi beszédében, amikor is rámutatott ennek a felügyeletnélküli állapotnak a visszásságaira és káros következményeire. A főrabbi a szülők kötelességéül jelölte meg, hogy a szünidő hónapjai alatt gyermekeik valláserkölcsi nevelését pótolni igyekezzenek. Persze ez a megoldás csak ritka esetben vezet eredményre, mert a szülők egyrészt kenyérkereseti gondokkal vannak elfoglalva s nem igen érnek rá gyermekeikkel behatóan foglalkozni, másrészt csak kevés szülőnek van olyan zsidó tudása, hogy helyettesiteni tudná a hittanárt. Ez a probléma azonban nem sulyos, mert mindössze két hónapról van szó, melynek eltelte után a gyermekek visszakerülnek az arra hivatott tanárok vezetése alá.

Sokkal sulyosabb s szinte megoldhatatlannak látszó probléma a mai gazdasági viszonyok között a fiatalság pályaválasztásának kér-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

dése. Hogyan találjon a zsidó ifjuság elhelyezkedést, hol kisérelje meg, hogy exisztenciát teremtsen magának? Ezzel a fogas kérdéssel kapcsolatban nagyon helytálló *Biedl* Samu beszédének következő része:

Tudják azt, hogy a zsidóság helyzetében az elmult ülés óta semmi számbavehető változás nem állott be. A zsidóság hivatalképességének kurzusa épp annyira nullponton, sőt az alatt van, mint egy esztendővel ezelőtt. A zsidó nem lehet közhivatalnok, biró, semmi olyan intézménynek dijas tisztviselője, amelyben a kinevezés az államtól, a várostól, a községtől, a vasuttól, a postától, a távirdától ée a betegpénztártól jön.

De még sulyosbitja a helyzetet az a körülmény, hogy a zsidó ifjuság nemcsak az állami és városi hivatalokból van kirekesztve, de még a magánvállalatoknál is csaknem lehetetlen elhelyezkedést találnia. A helyzete sivár és kétségbeejtő, jövője kilátástalan és teljesen reménytelen. *Biedl* Samu nem foglalkozik behatóan ennek a lelki válságokkal sujtott ifjuságnak a helyzetével, de beszéde további részében a következő eredeti és érdekes inditványt teszi:

Kérdem, nem helyesebb-e ahelyett, hogy felénk mindig öklöt mutogatnak, egyszer leülni a tárgyaló asztalhoz? Azt hiszem, hogy ez nagyon eredményes lenne, ha illetékes helyről kezdeményeztetnék, hogy végre megvitassuk a kormányzattal egyértelmüleg a zsidóság állapotát és megmutassák nekünk azt a helyet, ahol mi minden vád nélkül, kisebbitésünk nélkül nyugodtan élhetünk. Azt hiszem, hogy ez a tárgyalás eredményes is lenne, mert tapasztalatom az, hogy a közvetlen tárgyalás, a személyes megismerés sokszor frappáns eredményeket szül. Én tehát abban a reményben vagyok, hogy szavaimat meghallotta a mi országos elnökünk és talán tudomást szereznek róluk a felsőbb fórumok is és végül talán alhalmasak lesznek arra, hogy egy uj érának kezdetét alkossák.

Ez az inditvány az, amelyet sehogyse tudok megérteni. Érthetetlen, hogyan képzeli a szegedi elnök ur, hogy ki üljön le tárgyalni és kikkel, elvégre nem vagyunk és nem is akarunk lenni zsidó kisebbség. A *Biedl*-féle elgondolás önkéntelenül is felvet egy másik fontos kérdést: vajjon az ő elképzelése szerint kik hivatottak arra, hogy a zsidóság nevében esetleg törvényben biztositott jogokról lemondjanak, vagy beérjék kevesebb joggal? Talán a három országos iroda elnökei üljenek le tárgyalni? Akceptálom azt, hogy ezek az urak méltóan képviselik a magyar zsidóságot, de semmi esetre sem akkor, ha jogok feladásáról van szó, helyesebben csak akkor képviselhetik a zsidóságot, ha jogait bővithetik, *si de eius commodis agitur*. Mert megengedem, hogy amit *Biedl* a fenti idézetben el-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

mondott, az szószerint igaz, de egyelőre *desuetudo*, amit mi zsidók a magunk részéről sohse fogunk legalizálni.

Hasonlóképen homályos a *Biedl*-féle inditvány másik része is. Ugyan kikkel üljünk le tárgyalni? Végre is a zsidók jogait és kötelességeit a magyar törvényhozás szabályozta és az apostoli király szentesitette, azokon a kodifikált törvényeken tehát csak a törvényhozás változtathatna, akár egy jottányit is. Persze ez ellen mi körmünk szakadtáig küzdenénk.

A *Biedl*-féle elgondolásnak csak akkor volna igazán helye, értelme, célja és eredménye, ha az ő kezdeményezésére a zsidóság vezetői kiharcolnák, hogy mindazok a vállalatok, melyek ma még egyetlen zsidó gyakornokot sem alkalmaznak, elhelyezkedést biztositanának az ifjuság egy részének. Mert nem szabad elfelejteni, hogy a vállalatok részvényesei, betétesei és üzletfelei között szép számmal vannak zsidók, jogos tehát a követelés, hogy ha máskép nem, legalább numerus claususos arányban alkalmazzanak ezek a vállalatok zsidó tisztviselőket.

A berlini hitközség uj vezére

Az egész zsidó világ felfigyelt Stahl Henrik nevére, akit a berlini hitközség elnöknek választott, miután az előző elnöknek mennie kellett az ismert németországi események miatt. Ki lehet ez a férfiu, — kérdezték — akit ilyen nehéz időkben a hitközség élére állitanak, azok, akik jól ismerik a német zsidóság veszterhes helyzetét? Ki lehet ez a férfiu, akinek hitközségi elnökségét azzal kell kezdenie, hogy hitközségében egy kivándorló osztályt kell nyitnia a kivándorlásra kényszerített hitközségi tagjai részére? Amikor azután az derült ki róla, hogy a berlini „Viktória Biztositó Társaság" igazgatója, akkor az sokat megmagyarázott, mert olyan férfiut állitott elénk, akinek tehetsége előtt és közgazdasági nélkülözhetetlensége előtt kimélettel van az egyébként mindent legázoló rendszer. Ilyen férfiakról a héber azt mondja: „gaudér geder p'auméd bá-perecz" erősíti a gátat és odaáll a hasadékba. Azaz: erősítenie kell polgári foglalkozásának pozicióját a katasztrófális időkben, de azért odahajtja a zsidó közösségi érzés, a becsület, a bátorság, a hitközségnek repedező falához, hogy betömje a réseket és megszüntesse a hasadékokat. Csak rendkivüli idők produkálnak ilyen Nehémiás-szerű embereket, akik az egyik kezükkel harcolnak, a másikkal épitenek. Az egész zsidó közvélemény, neve felbukkanásával szeizmografszerüen úgy érezte, hogy itt alkalmazható a shakespeari jellemzés: „The right man in the right place" (a kellő ember kellő helyen). A zsidóság és a müvelt emberiség nevében óhajtjuk ennek további megvalósulását.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Zsidóság és zsidókérdés

Irta: KISS ARNOLD dr.

Részlet a Soli Deo Gloria szövetség ankétjére beküldött nyilatkozatból

Az ősi zsidó feleletet a „zsidó-kérdés"-re vonatkozóan Izrael népe Jeremiás próféta irásából olvasta ki a maga számára, minden eljövendő időkre:

„Mielőtt még megalkottalak az anyaméhben, megismertelek téged, 's mielőtt még napvilágra is jöttél, népek prófétájává tettelek téged." (Jer. 1. 5.)

Ősi hitének igazságait, eszményeit, messiási ábrándjait hirdetni, attól soha el nem tántorodni: vérébe jegyzett feladata.

Más kérdés: állta-e ezt a hivatást? Fölmerült-e vajjon a saját lelke mélyén a kétely: nem céltalan, nem idejét mult, nem vértanuságos balgaság-e a hűség kötelezettsége?

Feleletet ad rá a zsidóság sok ezer éves története. Percig se kételkedett minden gyötrelmei dacára sem a kiválasztottsága hitében. Nem abban a kiválasztottságnak szemére lobbantott hitében, mintha más lenne, jobb lenne másoknál, hanem abban, hogy szenvedésre és megalázottságra lett kiválasztott és tanitói küldetésre kijelölt.

Kérdéssé válhatott a zsidó számára: miért a rája szakadó gyűlölet? miért a bűnhödésnek hirdetett kín, hogy széjjelszóratott a földön és dajkamesék vádjaival feketitették be az alakját? Ha szenvedés lehetne a mértéke a bünhödésre való rászolgálásnak: minden méltatlanul megcsonkított, a nyers erőtől földretaposott nép, — különösen a mi napjaink Trianon igazságtalanságainak láttán — tanuságot tehetne arról, hogy megtaposottság nem lehet itéletmondás valamely nép értékeinek, lelki erényeinek eldöntésére, fogyatkozásainak elfogadható bizonyságtételére.

A zsidó: kérdéssé tehette a maga számára, hogy miért ne olvadjon föl a környező többségnek vérébe, lelkébe, miért dacoljon a megmaradásának kitartásával szenvedtetésekkel, félreismerésekkel, hivásokkal és értetlenségekkel szemben?

A vallásában látja az egyik rész a választ. Először hirdette az egyistenség tiszta tanát, a prófétai eszmények salaktalan eszményét. Hagyományos valláshűség kötelezi hát a megmaradásra. Ment rá a felelet — de vitába lehet szállni ellene. Ugy csatáznak a zsidó vallásfölfogás különállásával szemben, hogy a multakban való jogosultságát elismerik, de a jelenben sokan kétségbe akarják vonni, hogy van még igazi zsidó istenbensőség, amely tanuságot tenne az Istenben való igazi életről.

Válaszunk rá: a zsidóságban a mai napig is van annyi religió, mint amennyi bármilyen más religióban s ugyanannyi megsorvadt istenhit, mint amennyi más hitbeli meggyőződésben. Sőt azt is mondhatnók: súlyosabb próbatétel tövisek között égni és csipkebokornak megmaradni, mint kevesebb megpróbáltatások között hívségesnek megmaradni.

Mindaz, ami valamely népet nemzetté tömörít: hiányzik belőle. Millióknak közte nincs hazája, nincs külön nyelve, nincs külön szokása. Egyetlen közös vonás benne a származása. Őseinek sorsa, kínja, nyomorúsága: dicsősége és fájdalma lényére átalakító hatással volt és van és lesz örökkön. Vállalt büszkesége, hogy a prófétáknak, a zsoltárosoknak; Judea királyainak és martirjainak vére kereng az ereiben.

Vannak bolyongó, hontalan, űzött zsidók: ezek a maguk zsidókérdését úgy akarják megoldani, hogy az ősök földjén keresnek békés pihenőt, sorsuk vetette föl számukra a kérdést: hova? merre? s az emberiségnek feladata, hogy választ adjon nekik, emberi életre való jogot. A zsidó kultúra föltámadása a szent földön éppúgy nem képezheti kér-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

dés tárgyát, amint minden sajátos emberi kultúra helyet követelhet magának a nap alatt; s akik, zsidók pedig úgy érzik, hogy számukra sorsuk nem vetheti föl az az elhelyezkedés problémáját, azok se tarthatják kérdésnek: tisztelettel meg szabad-e, meg kell-e hajolniok a zsidó lélek törekvései előtt? amik minden időben az általános, a közös emberibe torkoltak a prófétai idők óta.

Hogy van mégis zsidókérdés: arról inkább azok feleljenek, akik kérdéssé tesznek meg: emberi sorsot, s akik más fajtáju emberek sorsát tennék meg bizonyára kérdésnek, ha a zsidóság nem élne többé. Minden más ember sorsa kérdés a gyülölet, az önzés és az értelmetlenség számára.

A zsidó legenda szerint, a Messiás odafönn az égben türelemre van kárhoztatva, hogy mikor jön el az ideje. De ha emberek gyűlölettől égő szemeit látja odalenn a földön, a bilincseit tépi, hogy lerohanjon és idő előtt hozza el a megváltást.

Világos, emberi egységben összeforrni vágyó lelkekben egyetlen megváltó eszmény él: az emberiség jövendő egysége. Ha nem lesznek többé kérdések, mert ráakadtak az egyetlen feleletre: ember...

Kálvinisták és zsidók

Irta: RICHTMANN MÓZES dr.

A „Soli Deo Gloria" kálvinista szövetség által kiadott „A Nagy Per" című és az úgynevezett magyarországi zsidókérdést tárgyaló röpiratot érdemes elolvasni minden gondolkodó zsidónak. Természetesen még érdekesebb volna megtudni azt: *mit tanulhat s mit tanul belőle az intelligens kálvinista olvasó*, mert a kiadók teljesen az olvasóra bizzák a mérlegelést, ami nem olyan egyszerű dolog. Az egyik vélemény szerint a *Magyar Királyi Curia mondhat, amit akar*: a zsidóság mégsem felekezet, hanem faj, sőt a kitértek utódai is a hitlerizmus értelmében zsidóknak tekintetnek, másrészről a megszólaló kálvinista theológusok ezt a beállitást elvakult faji elméletnek mondják, mert aki megkeresztelkedik, a zsidó Ádámot lehányja magáról. Egyfelől *Rapasz* László püspök világproblémának tünteti fel a zsidókérdést, amivel szemben *Zsilinszky* Endre szerint ez csak egy kis szeletkéje az egyetemes magyar problémának. Egynémelyik cikk ugy van irva, minthogyha 13 évvel ezelőtt iródott volna, a huszas évek ideológiájában, amely viszont Bajcsy-Zsilinszky által határozott visszautasításban részesült, mert bevallja, hogy revideálta a huszas évek német forrásból fakadt mentalitását, amelynek értelmében minden magyar baj oka a zsidóság, mert bizony igazság az: az egész magyar történet viseli a felelősséget a magyar középosztály leromlásáért. Ugyancsak ő megállapítja, hogy a numerus-clausus és egyéb közigazgatási intézkedések nem érnek semmit, mert igaz, hogy egyes zsidókat kitesznek pozicióikból, de sokszor nem is *a tőzsgyökeres magyarság javára*. *Sebestyén* Jenő theológiai igazgató rikító színekkel festi a neolog zsidóság destruktiv hatását — de mi van az orthodoxokkal? — szektáriusi gettózsidóságnak nevezi őket és az evangélium nevében megüzeni nekik is a háborut: szerinte a zsidóság megtestesülése a materializmusnak, ezzel szemben a harcos katholikus *Kühnelt-Ledhin* az asz-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kéta, messiás váró orthodoxokat szembeállítja az életet ceremoniális törvények akadálya nélkül élvező nem-zsidókkal. Némely beállitás szerint a zsidó „világimperializmusnak" eszközei közé tartozik a sajtó, *Máthé* Elek theológiai tanár ezzel szemben leszállítja a zsidóság hatását a világsajtóban a maga való értékére. Fölhangzik a panasz, hogy a zsidó a nacionalizmusban politikából túl akar tenni a fajmagyarokon, de azért *Milotay* István rettentően megbotránkozik: Erdős René, Hatvany Lilly, Földi Mihály, Hatvany Lajos (megjegyzendő: csupa kitért) hogyan mernek igazi lényüket végre leleplező zsidó témákról írni. *Bernát* István szerint a zsidóság már vallásánál fogva *kapitalizmus szolgálatában* áll, (szerencsétlen állítás !), viszont *Berkes* József tiszteletes épp oly felületes szempontjából az egész *bolsevizmus* tulajdonképen a zsidóság előtörése. Bernát István a zsidóságban nem talál mélységes misztikumot, viszont az egész orthodox zsidóság a füzet több helyén, mint titokzatos és irracionális valami szerepel. Sebestyén az orthodox vallásosságot elhagyott modern atheista zsidókat a legrombolóbb elemnek tartja, ezzel szemben az egyház szocializmusáért lelkesedő Kühnelt-Leddihn úgy állítja be ezeket a humanizmusért, szabadságért harcolókat, mint Krisztuson kivüli kereszténveket.

Szóval : Mindenre van érv és mindjárt ellenérv. Embarras de richesse ! A kálvinista hívő, aki mindezt elolvasta és tetejében követte *Vámbéry* Rusztem fölényes fejtegetését, élvezte *Kiss* Arnold himnuszszerű hitvallását és mindezek után disztingválni tud s meg tudja állapítani, hogy miért legyen antiszemita, vagy ne legyen — annak csak talmudi esze lehet.

Ránk zsidókra nézve a füzetnek dokumentumi jellege van. Látjuk belőle, hogy az egyetlen, aki valóban a vallás szempontjából nézi a kérdést, a katolikus Kühnelt Leddin és az ő fejtegetése mégis úgy van fémjelezve, a kiadók beosztásában: „e mindennapok" mérlegén nézi a dolgot. Ellenben a kálvinista theologusok kiindulnak az evagéliumból, a misszióból, a vallásból, de azután más irányba terelődnek, jobbra-balra néznek, s akaratlanul is felületes és népszerü jelszavak hatása alatt állanak. Látjuk belőle, hogy a kálvinista theologusok szerint is — természetesen kivéve azokat a kiváló papokat, akiket az egyik nyilatkozó theológiai analfabétasággal vádol — a zsidókérdés megszünik, ha a zsidók egyik része kitér, a nagyobbrésze pedig elhagyja ha nem is az országot, de legalább — a pozicióját, a nem-theologus kálvinisták előtt az egész zsidókérdés megoldása tulajdonképpen egy újfajta „sinfein"-mozgalom : a zsidók minél nagyobb részét távolitsák el és ha ki is törnek — nem baj. Tekintettel kell lenni Hitlerre is és azért az irigylésreméltóan radikális Levatich azt ajánlja, hogy Madagaskár-ra telepítsék a zsidókat, ami ellen igazán Hitlernek se volna panasza. Ravasz püspök azonban még jobb megoldást ajánl : *alakuljon meg a palesztinai cionista állam és legyen keresztyénné* és akkor egyszerre győzött a német Antikrisztus és zsidó Krisztus eszméje. Látjuk : a füzet sok igyekvés dacára a „zsidókérdés"-en mégis csak azt érti : kérdésessé tenni a zsidóság életét. A zsidókérdés problémája valóban nagyon szövevényes, hacsak nem akarjuk úgy elintézni, mint a spanyolok egykoron az indián-kérdést: mert hisz az antiszemitizmusnak vannak bünbak után kiáltó reális tényei (nagy a nyomor, a társadalmi igazságtalan-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ság), de nincsenek komoly érvei. Ezt a nem vallásos Achad-Haam zsidó filozófus úgy formulázta: a zsidókérdés teljes megoldását, a próféták is csak Istenre bízták. Mi is abban bízunk, hogy a füzetben nyilvánitott „jámbor óhajok" némelyike nem fog megvalósulni, már csak azért sem, mert nem eszik olyan forrón az ételt, mint amilyen forrón főzik. Fájdalmasan nélkülözzük a „Gályarabok utódaihoz" mélió szavakat. De azért tanulnunk kell s lehet is az ankétból. Ha a Soli Deo Gloria (A dicsőség egyedül Istené!) nem is hozott ezzel a füzetével sok glóriát Istennek, (az 1917-es „Huszadik Század" ankétja tartalmasabb) mégis irigyeljük azért, ami a füzet végén fel van tüntetve: Balatonszárszón 700—800 diákot nyaraltat és tánittat. van

Budapesten diákszociális osztálya, főiskolai fiunternátusa, leányinternátusa és középiskolai internátusa. stb. Nemes munkájával csökkenti a társadalmi elkeseredést és igy az egyediili helyes módon hozzájárul a „Nagy pér" békés megoldásához.

Naptár

Szerdán, augusztus 2-án Ab hó 10: csütörtök 3 Ab hó 11: péntek 4 Ab hó 12: szombat 5 Ab hó 13: vasárnap 6 Ab hó 14: hétfő 7 Ab hó 15: kedd 8 Ab hó 16: szerda 9 Ab hó 17: csütörtök 10 Ab hó 18: péntek 11 Ab hó 19.

Augusztus 5-én, Ab 13-án Hetiszakasz **Vöeszchánon.** Mózes bejelenti, hogy Isten nem teljesitette ama kérését, hogy bemehessen a Szentföldre, hanem Józsuát rendelte utódjául. Mielőtt megválnék népétől, figyelmezteti arra, hogy tartsa meg Isten böles és igazságos törvényeit, mert csak igy veheti birtokba az országot és tarthatja meg ezt. Ne készitsn magának semmiféle bálványké. pet, mert különben elpusztul az ország. Isten szétszórja a népek közé. De, ha szorultságában megtér, akkor izgalmában és szeretetében megbocsájt neki. Ezután Mózes három menedékvárost jelölt ki a Jordánon innen, elmondja a tiz igét, amely szövetségkötés volt nemcsak őseinkkel, hanem utódaikkal is. A haftora: Jezsájás vigasztaló beszéde. A rabbit szokás maftirul felhivni, mert elsősorban az ő magasztos feladata, hogy hiveit vigasztalja. Az atyák mondásai közül a negyedik fejezet van soron. **Augusztus 7-én, Ab 15-én** örömünnep, melyen a talmud szerint több örömtel. **esemény** történt.

Szombat augusztus 12 Ab hó 20: vasárnap 13 Ab hó 21: hétfő 14 Ab hó 22: kedd 15 Ab hó 23: szerda 16 Ab hó 24: csütörtök 17 Ab hó 25: péntek 18 Ab hó 26.

Augusztus 12-én Ab hó 20-án: hetiszakasz: **Ékev.** Tartalma: Isten megáldj Izraelt, ha parancsolatait megtartja. Ne féljen atól, hogy Kanáán népei számosabbak nála, mert közepette van Isten, ki mindig csodákat művelt vele. Csak e népek bálványait irtsa ki. A pusztai vándorlás szenvedéseinek nevelő célja volt, hogy próbára tegye vajjon megőrzi-e törvényeit. Megállapitja, hogy Izrael keménynyaku nép, büneivel folyton bosszantotta Istent, igy az aranyborju készitésével, melynek következtében Mózes eltörölte a két kőtáblát és másikat vett át helyébe. Hasonlóan a kémek kiküldése alkalmával is, de Mózes mindig könyörgött értük. Isten, kié az egész mindenség, szeretetből választotta ki Izraelt a többi népek közül és azt kivánja tőle, hogy tartsa meg törvényeit saját üdvére, gyakorolja a jogot, igazságot és szeretetet, hiszen szemtanuja volt Isten csodatetteinek. A haftóra: Jezsájás második vigasztaló beszédje. Az Atyák mondásainak 5. fejezete van soron.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

OLVASOM... NEM OLVASOM...

Olvasom

Egyes felekezeti lapok névszerint is propagandát csinálnak egy most végzett fiatal rabbinak és figyelmeztetik a hitközségi előljáróságot, hogy ne engedje vidékre, hanem tartsa Pesten ifjuságí rabbinak. A cél helyes, a mód nem! Az tagadhatatlan, hogy Pesten kell olyan rabbi, aki az ifjuság bajaival, lelki világával törődik és igyekszik az ifjuságot megtartani a zsidó közösség hű tagjainak. Csakhogy ehhez idealizmus kell, amely meglehet minden komoly vidéki rabbiban is és ehhez nem kell éppen fiatal kezdőnek lennie. Nem szerencsés dolog egyébiránt sem kiemelni a most végzettek közül egyet és ezzel mintegy megsérteni a többieket.

Nem olvasom

A pesti rabbiságnak van 6 tagja és legutóbb egy funkcióhoz mégis a kőbányai rabbit hívták be. Ez nagyon helyes, mert ezzel a rabbiságí funkció elveszíti a szükkörű privilégium jellegét, ahogyan ez a közvélemény előtt szerepel és ahogyan ezt egyes felületesek szeretnék feltüntetni.

Olvasom

A Németországból menekült zsidó művészek hangversenyt rendeztek Bécsben a német zsidók javára. A hangversenyen a hires komikus, **Fritz Grünbaum** konferált. Ez a remek komikus, aki olyan zsánerü szinész, mint a mi Salamon Bélánk, most az egyszer szakitott a humorral és olyan emelkedett szellemü, komolyságával elragadó beszédet mondott, ami akármelyik zsidó politikusnak is becsületére válhatott volna. „Elég volt a felháborodásból — mondotta többek között — sürgősen segíteni kell, mert a felháborodás segítség nélkül olyan, mint a tányér eledel nélkül. Segíteni, segíteni — ezekben a sorsdöntő órákben, ez az egyetlen kötelessége a zsidóságnak. S ha majd a szomszédországban a tűzcsóvás őrület kitombolta magát, a kigunyolt, megvetett zsidóságnak ismét becsülete lesz és úgy fog élni, mint a népek nagy családjának tisztelt, becsült és teljesjogu tagja. De addig nem felháborodni, de segíteni, nem harcolni, de a nyomoron enyhiteni lehet csak és kötelességünk."

Olvasom

Paderenosky a világhirü zongoraművész a lengyel köztársaság első elnöke nagy koncertet adott Párisban a német emigránsok javára. A bevezető beszédet Sanson hires szerzetes mondta, hangoztatván: „A görbeujju horogkereszt eltorzította a kereszténység keresztjét, szegénységi bizonyitvány, ha 65 millió ember összefog 600.000 zsdó elnyomására."

Olvasom

A mai modern ember a homokhórát már csak a háztartásban tojásfőzésre szokta felhasználni. Kevesen tudják, hogy a középkorban a homokóráknak sacralis jellegük is volt és egyházi célokra is felhasználták. Nevezetesen Németországban alkalmazták egyes templomokban a homokórát oly célból,

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

hogy egyes bőbeszédü papok szónoklási szenvedélyének gátat vessenek. A papnak felsőbb hatósága utasítást adott, hogy beszéde csak addig tarthat, míg a homokóra lejár. Akadtak persze papok, akik a klotürlámpának ezt az ősét kijátszották olyképpen, hogy a lejárt homokórát titokban megfordították, miáltal beszédidejük a megengedettnek duplájára nyult. Nemrég kezembe került egy évszázados könyv, melyben megvan irva, hogy az ilyen pia-fraus-t elkövető pap ellen szigoru fegyelmi eljárást inditottak. Bár a középkori metodusnak általában nem vagyunk hivei, mégis üdvösnek tartanánk ezt a homokóra rendszert bevezetni a pesti templomokba. Ha előljárói rendelettel nem is, talán a homokórával meglehetne röviditeni egyes főtisztelendő uraknak különösen a maszkir előtt hosszú lére eresztett szónoklatait.

Nem olvasom

*Guttmann Mihály, a boroszlói rabbiképző talmudtanára az ismeretes németországi események kö*vetkeztében hajlandó Budapestre visszatérni, ahonnan 1921-ben eltávozott. Amint hírlik, a minisztérium a reaktiválását és szemináriumi igazgatóvá való kinevezését szivesen látja. Túlzás nélkül mondható: a régi magyar dicsőséges korszakra emlékeztető nobilis gesztus ez!

Olvasom

hogy a német zsidóság renegátjain erőt vett a visszatérési láz. A kitértek nagy tömegét az üldözések rádöbbentik zsidóságunkra s egymásután kérik felvételüket a zsidó közösségbe. Ime egy ember levele a berlini hitközséghez, aki harminc évvel ezelőtt hagyta el a zsidóságot: „Lelkem legmélyén — irja — mindig zsidó maradtam, a zsidósághoz való tartozás érzete egy pillanatra sem szünt meg bennem s most, amikor üldöztetésben van részük, úgy érzem, hogy kötelességem közéjük állni, szenvedni velük együtt és harcolni velük együtt, a zsidó közösség jogainak visszaszerzéséért. Ezért térek vissza és kérem felvételemet a zsidóságba."

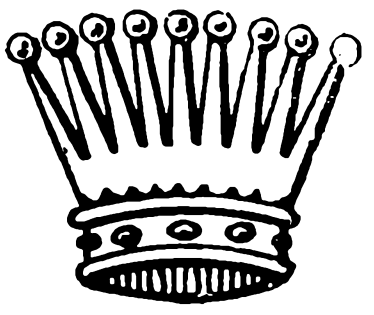

Mágnás

keverék, középamerikai és columbiai kávéfajtákból összeállitott erőteljes izű

kávé

¼ kg . . . . . P 3.70

Meinl Gyula r. t.

Olvasom

A bécsi hitközség dr. Feuchtmang Dávid rabbiját 70. születésnapja előestéjén főrabbivá választotta egyhangulag s közmegelégedésre. Ő a bécsi rabbikarnak a szó legnemesebb értelmében a „legöregebbje" korban és méltóságban zakén-je. Bécsben csak egy főrabbi van és így természetesen lehetetlenné van téve mindenféle torzsalkodás és féltékenység.

Olvasom

Max Reinhardt jelenleg Oxfordban tartózkodik, ahol Shakespeare „Szentiványéji álom" cimű darabjának előadását készíti elő. A kiváló rendező, akinek eddig kevés közössége volt a zsidósággal, feltünő érdekesen nyilatkozott a Sunday Chronicle munkatársának a németország-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

gi zsidóüldözésekről, amelyek szerinte a zsidó művészet uj, gazdag virágzására fognak vezetni. „Higyje el, kérem, — mondta Reinhardt az ujságirónak — hogy tiz év mulva a zsidók úgy fognak visszatekinteni erre a korra, mint a németországi zsidó művészet kiindulási pontjára. Az angol zsidókat elszomorithatja németországi testvéreik sorsa, de az igazi zsidó nem esik kétségbe soha. A mi népünk mindig a legvadabb üldözések következtében született ujjá. A középkorban gettóba zártak. elrabolták vagyonunkat, meggyalázták asszonyainkat és a szenvedés poklából mindig dúsan virágzott ki a zsidó művészet. Bizonyosra veszem, hogy a sorscsapások, amelyek most a német zsidóságot érik, a zsidó művészet hatalmas fellendülésére fognak vezeetni.“

Olvasom

A legutóbbi palesztinai társasutazás két résztvevője minden különösebb emocio nélkül leirja, hogy a chalucok egy része a szombatot úgy ünnepli, mint nálunk a falusi nép a vasárnapot: kirándulnak, futballoznak, esetleg pipálnak. Nincs olyan cionista lap, amely ilyet leközölne megjegyzés nélkül. Ilyen radikális cionista lap csak egy van — az új neofita orgánum.

Olvasom

Inge dékán, aki egyike Anglia legnépszerübb főpapjainak, a napokban pásztorlevelet bocsátott ki, amelyben élesen elitéli a német antiszemitizmust. „Nálunk nincs antiszemitizmus, — irja többek között — mert mi a zsidókat mindig teljesen egyenjogú állampolgárokként kezeltük, s az állammal és társadalommal szemben teljesen egyforma kötelezettségeket róttunk rájuk. Csak ahol gúnyolják, elnyomják, üldözik a zsidókat, ott veszik fel a zsidók az üldözöttek közös tulajdonságát és válnak az államra veszélyessé. Ezt Németországnak meg kellene szivlelnie. Minden országnak olyan a zsidósága, amilyet megérdemel s Angliának éppen azért vannak a legjobb zsidói, mert mindig jól bánt velük.“ A főpap ezután fölényes, tudományos érvekkel intézi el a faji teoriát. „Az angol sem tiszta fajta. Az északi elemek földközi tengeriekkel, kelták iberekkel, angolok szászokkal keveredtek és ezekből az elemekből tevődik össze Anglia lakossága. A legnagyobb igazságtalanságnak tartom az árja fajtát a semita fölé helyezni, mert ez azt jelentené, hogy a legprimitivebb hindú fölötte áll — Albert Einsteinnak. Ezzel az elmélettel soha sem érthet egyet az az Anglia, amely hajdani zsidó miniszterelnökének, Disraelinek sokkal többet köszönhet, mint sok, nagyon sok árjának.“

Olvasom

„Parnasz“ szóval jelöli a középkori zsidóság a hitközségi előljárót. mert „parnasz“ jelent az elláról. mert „parnasz“ jelenti az elláaki a hitközség ügyeit ellátja. Ilyen értelemben *Nagy Andor* különösen parnasz, mert ő irányítja a hitközség „parnoszo“ ügyeit és alatta. az ő pénzügyi vezetése folytán, a hitközség nemes célra igen sokat költ. De hogy maga a „parnasz“ is vágyik a „Parnaszusz“-ra s nem elégszik meg azzal. hogy a hitközség költ. hanem ő maga is költ. az csak most derült ki. mert napvilágra került egy kedves verse. amelyben a régi pijutos optimizmus és a modern sors elleni lázadás egyesül. Esztétikai méltatás helyett kivánjuk. hogy olyan élénk legyen az élet a tőzsdén és a hitközségben. hogy ne legyen ideje verselni, mert mindenki tudja. hogy működése áldásos. mint „parnasz“. de nem valószinű. hogy a *Parnaszuszon* emlegetni fogják nevét — über hundert und zwanzig.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Olvasom

A Cuvantul újból foglalkozik Cuza szentirás-reformjával. Megállapítja, hogy Cuza az ótestamentumot egészen és az új testamentumot részben kidobja és igy a bibliából csak 10%-ot fogad el. De ezt is úgy értelmezi és magyarázza, hogy ezzel valósággal megszüntetné az orthodox egyházat. Cuza nem fogadja el sem a bibliát, sem a tradiciókat, sem az atyák magyaázatait. A theológiai dogmák emberi termékek — ugymond — tehát folytonosan revizió alá vehetők.. A szentlélek dogmájától inspirált keresztény igazságokat Cuza elveti. Nem fogadja el a hét oecunemikus zsinatot sem, amelyen pedig a szent egyetemes apostoli egyház alapszik. A házassági szertartáson valósággal felháborodik Cuza, mert sok ó-testamentumi idézet van benne. Követeli Cuza, hogy a zsidó eredetü zsoltárokat töröljék és az eskü-vőnél ne mondja többé a pap ezt az áldást: „Legyen a vőlegény erős, mint Ábrahám, áldott mint Izsák és szaporodjék mint Jákob stb." Ezzel kapcsolatban Cuza elfogadhatatlannak tartja Máté evangéliumának 22. és 32. sorát, amely szerint az Ur ezt mondta volna: „Én Ábrahám Jákob és Izsák Istene vagyok."

Olvasom

Balthazár Dezső debreceni püspök jelenleg Karlsbadban üdül. Egy pénteki napon fel akarta keresni a zsidó templomot. *Endrei* S. Henrik a Chevra Kadisa igazgatója és Steiner Mór kormányfőtanácsos a Chevra Kadisa előljárója, akik szintén Karlsbadban nyaralnak, a legnagyobb készséggel kalauzolták el a templomba a református egyházfejedelmet, aki áhitattal hallgatta meg az istentiszteletet.

Olvasom

A „Korunk Szava" katholikus szemüvegen á birálja a Harmadik birodalom eseményeit és megállapitja: az Egyházat nem féltem, csak a személyeket, a sok elhaló hajtást az Egyház eleven testén. Mi is hasonlóan megállapithatjuk, a Zsinagógát a hitleri eseményektől nem féltjük, csak a személyeket, a sok elhaló hajtást a zsidó felekezet eleven testén.

Egy párisi szerzetes felmegy kopott, rongyos reverendájában a szószékre és emígy kezdi meg prédikációját: Nyomorult senki és semmi vagyok és méltatlan azoknak az igazságoknak elmondásáa, amelyeket nektek most el szeretnék mondani . . .

Olvasom

hogy Németországban egy lapot három hónapra betiltottak, mert Balbóról azt irta, hogy zsidó. Viszont egy másik lap nem kapott büntetést, mert megirta az azur-flotta parancsnokáról az igazat: Balbó nem zsidó, de annak született és gyerekkorában szüleivel együtt kitért. Ugy látszik, a náciknak sem terjed ki mindenre a figyelmük, különben ez a lap sem uszta volna meg három hónapon alul . . .

Nem olvasom

A középkorban a vallás is a felségjoghoz tartozott, amit annak idején ugy formuláztak, hogy — cuius regio, eius religio. Ha a fejedelem más vallásra tért át, ez az összes alattvalók vallásceseréjét vonta maga után. Vesztett háboru után a hóditók is ráerőszakolták vallásukat a leigázottakra. A zsidókra azonban ez nem vonatkozott. Keserves, kinos sorsukban minden változás őket is érintette, de csak testiekben és anyagiakban, lelkiben soha. Ezen a téren 3000 év mindenféle kisérletének ellentálltak. A leányvallások kisajátitották a mi elsődleges sináji etikánkat, magukba szivták kulturánkat, lemásolták kultuszunkat, átvették imáinkat és ma már igazolnunk

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kell, hogy Jézus csak ismételte, amit Mózes ezer évvel előtte hirdetett: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. Nagyon érdekes és tanulságos Venetiáner néhai ujpesti főrabbinak idevonatkozó kitünő könyve: JÜDISCHES IM CHRISTENTUM. Ez a könyv világhires, minden szaktudós ösmeri Pétervártól Philadelfiáig és a hires német szakkutatók is sürün idézik. (Csak Bangha és Pataky páterek nem hivatkoznak soha irásaikban Venetiáner nevére.) Az ujpesti hitközség és annak élén az elnöklő Arányi Adolf önmagának emelne dicsőség szobrot, ha népies kiadásban megjelentetné ezt a remek munkát és gondoskodna annak az elterjesztéséről. Egy szlovén kis faluban irom ezeket a sorokat és a könyvet annak egy jelentéktelen hiánya juttatta eszembe. Venetiáner ugyanis nem irt a könyvében arról, hogy itt és sok más katholikus községben temetés alkalmával vállon (al kapájim) viszik a koporsót. Ez az ősi zsidó szokás. Az orthodoxok még ma is igy temetnek és nem szorul bővebb magyarázatra, hogy ezt a szokást is tőlünk vették át az itteni katholikusok, minthogy a szlovén falvakban még más ősi szokás csökevényeivel is találkozunk. kozunk.

Olvasom

A polgári időszámitás első idejében, mikor még nem a zsidók voltak minden baj okozói, mikor a pogányok első sorban a keresztényeket üldözték, Tertulianus a következőképp panaszkodik (Ad nationes, C. 9.): Ha a Tiber folyó egészen a városfalakig áradt, ha a Nilus nem eléggé öntötte el a mezőket, ha az ég derüs volt és eső nem esett, ha a föld rengett, ha éhinség fenyegetett, vagy járvány pusztitott, felhangzott a tömegüvöltés: „Christiani ad leonem!" — A keresztényeket az oroszlánok elé — és mindenért a keresztények lakoltak.

Olvasom

Lord Melchett az angol nagyipar vezéralakja, akit apja 6 éves korában kikereszteltetett, manifesztumszerüen ünnepélyes keretben visszatért a zsidósághoz. Apja. élete utolsó éveiben cionista lett, palesztinai munkát végzett és az ő szellemében a halála után tért vissza fia az ősi hitre. Nálunk ellenben gyakoribb jelenség az, hogy ha a hitközség előljárója meghal, akkor fia siet kikeresztelkedni. vagy esetleg apja összes zsidó szokásait igyekszik likvidálni, kezdve azon, *hogy a felekezeti lapok előfizetését lemondja.*

Olvasom

hogy a chikágói világkiállitás legnagyobb szenzációja egy szabadtéri előadás volt, amelyen a „The Romance of a People" (Egy nép regénye) cimü darabot adták elő. Ez a világ legnagyobb szabadtéri előadása volt, amelyen 125 ezer ember vett részt. A monstre darabnak 3500 szereplője volt, akik korhü jelmezekben játszották el a zsidóság sokezer éves történetét. A darabnak amelyet többen irtak s zenéjét régi zsidó dallamokból állitották össze, leghatásosabb jelenete a Noé kép volt a bárkával, amelybe a chikagói állatkert csaknem minden állatát berakták. A monumentális darab előadásán ott volt „tout Amerika" s nem csupán a zsidók, de tulnyomó többségben a többi hitfelekezetek papjai és előkelőségei.

LAMPL IGNÁC KORMÁNYTANÁCSOS. A miniszterelnök előterjesztésére Horthy Miklós kormányzó Lampl Ignácnak, a Colonus Kereskedelmi Rt. vezérigazgatójának közhasznu és érdemes tevékenysége elismeréséül a magyar királyi kormánytanácsosi cimet adományozta. Lampl a füszer- és gyarmatáru szakma régi, kiváló szakembere és kinevezése mindenütt osztatlan örömet keltett, különösen a felekezet körében, amelynek mindenkor hithü és buzgó tagja volt.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Az Országos Magyar Zsidó Muzeum közgyűlése

Az Országos Magyar Zsidó Muzeum tudományos és művészeti egyesület f. évi junius hó 29-én tartotta évi rendes közgyüleset **Wertheimer Adolf** elnök elnöklete alatt. A közgyülésen a fővárosi hitközségek vezetői és általában a magyar zsidóság szellemi kiválóságai nagyszámban vettek részt. Ott voltak: **Stern Samu** a pesti izr. hitközség és az Orsz. Iroda elnöke, **dr. Kriszháber Adolf,** a budai hitközség elnöke és a muzeum egyesület alelnöke, **Kramer Miksa,** a pesti chevra kadisa elnöke és **dr. Hajdu Marczel** a pesti izr. hitk. elnökhelyettese, **Drucker Géza, Nagy Andor** és **dr. Zahler Emil** hitközségi előljárók, **dr. Marczali Henrik, dr. Alapy Henrik, dr. Pfeifer Ignác** egyetemi tanárok; **Székely Ferenc** udv. tanácsos, **dr. Gábor Gyula** és **dr. Friedmann Ignác** kormányfőtanácsosok, **dr. Endrei S. Henrik** és **Eppler Sándor** főtitkárok és a magyar zsidóság számos szellemi kiválósága.

A közgyülés megnyitása után **Wertheimer Adolf** üdvözölte az egyesület ujonnan megválasztott alelnökét, **Drucker Géza** kormányfőtanácsost, aki a reá ruházott bizalmat meleg szavakkal köszönte meg.

A közgyülés az igazgatóság inditványára **dr. Fürst Aladár** és **dr. Grünwald Fülöp** gimnáziumi tanárokat muzeumi örökké, **Mandl Bernát** igazgatót tiszteletbeli muzeumi őrré, **dr. Gábor János** ügyvédet pedig tiszteletbeli jegyzővé választotta meg. Ezután **dr. Munkácsi Ernő** titkár előterjesztette a muzeum évi jelentését. Közérdeklődésre tarthat számot a jelentés azon része, amely a német zsidóság helyzetével foglalkozik. Az európai zsidó tudományos irodalom központja Németország volt s a német zsidóság erejének pusztulása a német zsidó tudományt is végveszéllyel fenyegeti. Történelmi tanulság az, hogy ha a zsidó kultura egyik területe az üldözések folytán tönkre ment, akkor más vidéken virágzott fel újra a zsidó szellem és tudomány. A magyar zsidóságra, amely a német zsidó kulturával a legszorosabb kapcsolatban áll, a német zsidó kultura eredményeinek megmentése körül nagy feladatok várnak.

Dr. Munkácsi Ernő titkár beszámolt arról az örvendetes tényről, hogy a muzeum aránylag rövid idő alatt, mily páratlan népszerüségre tett szert. A látogatók száma állandóan növekszik s voltak szombati napok, amidőn ötszáznál több látogatót számoltak össze. A muzeum iránt a zsidóság minden társadalmi és vallási rétegében nagy érdeklődés nyilvánul meg, de más vallásuak és nem felekezeti tudományos intézmények és testületek is megtekintették a gyüjteményeket. A muzeumot egyébiránt mint az idegenforgalmi hivatal által nyilvántartott fővárosi gyüjteményt, külföldiek is nagyszámban keresték fel. A muzeum anyaga a mostoha viszonyok dacára is adományok és letétek útján örvendetesen szaporodik. A fontosabb szerzemények között elsősorban két, a török hódoltság korából származó zsidó sirkövet kell felemliteni, melyeket József kir. herceg adományozott a muzeumnak. Tárgyalások folynak az esztergomi székeskáptalannal is, az érseki palota udvarán levő III. századból származó zsidó sirkő átengedése iránt. A történeti gyüjteményt az Orsz. levéltár, valamint külföldi levéltárak érdekes zsidó vonatkozásu okleveleinek lefényképezésével gyarapitották. A letéteményezők közül a pesti chevra kadisa tünik ki, amely testület a tulajdonában levő értékes ezüst tárgyait letétbe helyezte és azok a muzeum legszebb és legmutatósabb külön

Házam eladása folytán! Költözködésig sirkőraktáramból minden elfogadható árért árusitok
(még viszonteladóknak is)
Löwy József Budán, II., Fő ucca 88. Pálffy-tér mellett. — — — Telefon: 51-5-81

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

gyüjteményét alkotják. Vétel utján a pesti izr. hitközség és az Imit áldozatkészsége segitségével a muzeum megszerezte **Katona Nándor**, hires zsidó festőmüvésznek **László Fülöp** által készített arcképét.

Az évi jelentést élénk vita követte, melynek során **Stern Samu, dr. Friedmann Ignác, Faragó Ödön; dr. Marczali Henrik, Székely Ferenc; dr. Endrei Henrik** és **dr. Patai József** szólaltak fel.

Ezután a közgyülés **dr. Naményi** pénztáros előterjesztésében letárgyalta a költségvetést és zárszámadást, amelyet egyhangulag fogadott el.

Transjordania, Abesszinia, Kina . . .

Szemelvények a SZOMBAT külföldi levelesládájából

A felekezeti lapokban ujabban meghonosodott egy szokás, amelyet bátran nevezhetnék a szerénység diadalának. Azokra a levelekre gondolok, amelyeket a „Levelek a szerkesztőhöz" című rovatban jelentetnek meg sűrü egymásután kitünő laptársaim. Szilasbalhásón, vagy Recsegepiskolton az egyik hittestvér pillanatnyi fellángolásában tollat ragad s elfeledkezve bolettáról, adóról, pénztelenségről és nyomoruságról, expres levelet ir a szerkesztőnek s valósággal az exstatikus rajongás hangján magasztalja a lapját. Ez a szép szokás azért a szerénység diadala, mert a lap agyba-főbe magasztalásának nem éppen gusztusos műveletét a szerkesztő helyett az olvasó végzi el. Az olvasónak tudvalevőleg nincs is egyéb dolga, mint hogy a felekezeti lapot magasztalja. Tessék elképzelni a szituációt: otthon ül a nyájas olvasó szobájában, melyből kikapcsolták a villanyt és a telefont, s miközben egyik kezével úszó mozdulatokat végez, hogy adósságai vészes hullámai el ne nyeljék, a másik kezével levelet ir a szerkesztőnek, mely rendszerint igy kezdődik: „Elolvastam az Ön páratlanúl ragyogó lapját, melynek életem legszebb és leggyönyörűbb élményét köszönhetem." Nem mondom, az ilyen leveleknek van némi gyanus melléktzük s akadnak szkeptikus emberek, akik ezeket a leveleket hajlandók házilag készitett koholmányoknak minősiteni, de még az ilyen apokrif ömlengés is rendesebb dolog, mint az öndicséret. Szivesebben olvasom az ilyen apokrif levelet is, mint például azt a nemesen egyszerű megállapitást, hogy „lapunk szerkesztőjének „Rikolt a gyöngytyúk" című remekét a világirodalomnak ezt az egyik legszebb versét Fekete A. Emil adta elő frenetikus hatást keltve." Van egy kitünő, de kissé mániákus barátom, aki, miközben erőszakkal fülembe lihegi gyengén döcögő verstákolmányait, szemrebbenés nélkül állapitja meg magáról, hogy ő a világ legnagyobb költője. Természetesen neki sem hiszem el.

Ha tehát a lapban viszketni kezd a narcissizmus, legjobb a gyanutlan olvasót előráncigálni — vakarónak. Igy egyrészt a lap mentesül az öndicséret kellemetlen gyanuja alól, másrészt a hatás éppen olyan kellemesen bizsergető, mintha a lap saját maga vakarózná. Felekezeti lapjaink között, mint említettem, ujabban erősen divik ez a szép szokás. A Szombat mindeddig nem hódolt be ennek a szokásnak, de úgy érezzük, lépést kell tartanunk a divattal, ezért szakitunk eddigi rezerváltságunkkal. A Szombathoz naponta százával befutó üdvözlő és dicsérő levelekből ezuttal mellőzzük a honiakat, de büszke önérzettel mutatunk be néhány külországi levelet, amelyek nem csupán lapunk magas nivója, hanem annak elterjedtsége mellett is tanuságot tesznek.

Ime egy levél Transjordaniából:

„A Sambbatjon folyó melletti vályogpalotámba egy beduin behozta az Országos Egyetértés című lapnak azt a

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

számát, mey velem egy interjut közöl. Interjut nem adtam a lap munkatársának, különben is az abban foglaltak korrekcióra szorulnak. Kérem adja át Pintér Miksának üdvözletemet és a mellékelt helyreigazitást. Az ő cimét nem tudom, azért küldöm Önnek, akinek a lapját kecskepásztoraim nagy előszeretettel olvassák.

Szalem alejkum!

ABDULLAH emir s. k.

A másik levél Addis Abébából van keltezve:

Jack Faitlovits, a falasa zsidók nagy chachamja bemutatott néhány példányt a Szombat-ból, mely szilárd meggyőződésem szerint hivatva van arra, hogy a tiszta erkölcs fáklyáját gyujtsa meg országom kissé kulturátlan lakósságának szívében. Sürgős választ kérek: ezer példány megrendelése esetén mennyi engedményt kapok? RAS AL TAFARI

abessziniai négus m. p

De a Szombat a mennyei birodalomban is nem csekély népszerüségnek örvend. Ime egy levél:

Jólesz Lajos kitünő cikkeiből látom, hogy a Pesti Izr. Hitközségnél kitünően bevált bolettarendszert nálunk is jó lesz bevezetni. A rendszer kimerítő ismertetését Eppler Sándor főtitkár nyilatkozatával együtt sürgősen kérem.

FE-JE-LE-CSÜNG

a sanghái hitközség elnöke.

Van még néhány exotikus levelünk, például a Fokföldről, Bangkokból, Benareszből stb. ezeket azonban helyszüke miatt egyelőre nem közöljük.

V. a.

Gleichschaltolt sakk

A német sakk sakkmatt: Goebbels gleichschaltolta. A propagandaminiszter megbizásából Otto Zander, aki mint sakkjátékos ugyan nem számit, de épen ez okból a német sakkszövetség feje, feloszlatta az eddigi szövetséget és megalkotta azt a másikat, amelynek összes tagjai közepes és rossz játékosok, de nem zsidók. Az árjaparagrafus alkalmazásával a német sakk feladta a nemzetközi versenyekben eddig elfoglalt összes pozicióit és egyedem-begyedemmé alakul át: a németek elhatározták, hogy szocializálják ezt a királyi játékot, elsöprik a királyt, a királynőt, az egész tisztikart és maradnak — a parasztok. A paraszt, a deutscher Michel önmagával fog sakkozni és mégis mástól fogja kapni a — mattot. Ez igy van a sakkjátékban és a politikában, mert mindkettő hir szerint igen szorosan összefügg a logikus gondolkozással. A logikának ellenben csak szórványosan van köze a Gleichschaltunghoz.

Históriailag szemlélve, tárgyilagos pragmatizmussal le kell szögeznünk, hogy a Gleichschaltungnak a sakkjáték terén szerencséje volt: ha Hitler egy évszázaddal előbb üstökösödik fel Németország egén és Goebbels gleichschaltolja a sakkot, nem mondhattuk volna el, hogy német mester alapozta meg egyrészt a sakk filozófiáját mint rendszert, másrészt e rendszer praktikus alkalmazását. Ez a mester a német (prágai születésü német) Steinitz volt, aki elsőnek világitott bele annak a pszichológiájába, ami a kockás táblán, mint figuratologatásosan kombinativ talmudizmus és időpocsékolás megy végbe. Steinitz állitotta fel a szellemtelenségig egyszerü tételt, hogy ne menj a kezdettől fogva támadásba és ne szoritkozzál kezdettől fogva védelemre, hanem játékmegnyitás után nézzed jól, milyen lépéseket tesz ellenfeled és e lépések nyomán konstruáld meg magadnak az ellenfél lelki rajzát. Igyekezz kis előnyökhöz jutni, amit a fehér-fekete labirintusban kezdetben szerénységgel

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

érsz el, mert feltétlen veszted, ha nagy és távoli céloknak rontasz neki. Ha látod, hogy ellenfeled éhes és gyors győzelemre vágyik (ami abból tünik ki legjobban, hogy a kis eredményeket elhanyagolja és minden logika hiján a legnagyobb és döntő eredményekre gleichschaltolja magát), dobj oda neki egy számára értékesnek tünő bolygózsidós futárt, aki ugy sem számit, mert megmaradnak a lovak és a tornyok. Támadásba pedig, mondja Steinitz, akkor menj át, ha felborul az egyensuly és tiszta sor, hogy erősebb vagy az ellenfélnél. Ilyenkor támadásba átmenni nemcsak logikai és pszichológiai, de egyenesen erkölcsi imperativus, irja a bölcs sakkmester egy évszázaddal ezelőtt, mert ha olyankor nem támadsz, nemcsak hogy elveszted a játszmát, hanem erkölcsi mulasztást követtél el önmagad és tieiddel szemben . . .

Ez a Steinitz mintha megérezte volna, hogy mi fog történni a német sakkjátékkal . . . Talán a sakkról másra is következtetett, országkormányzásra, külpolitikára, gazdaságra? Külöben nem hiszem, mert szerény és okos sakkjátékos létére megfogadta a saját maga tanácsát és nem törekedett nagy eredményekre, hanem megmaradt a sakknál, az élet játékának bölcsen szerény parasztjánál. Akkor még nem volt divatos a Gleichschaltung és különösen ott nem, ahol tehetség és ész döntötte el a mattokat. Nem akarok Steinitz tanitása ellenére szerénytelen lenni, csak a valóságnak megfelelő tényre mutatok rá, ha leirom, hogy az árjaparagrafusnak a sakkra való alkalmazása a németeket Lasker Emanueltől is megfosztotta volna, aki Steinitztól vette át a világbajnokságot. Különben Rubinstein, Réti, Breyer és Niemzowitsch mesterek nek is távozni kellett volna — igaz, hogy csak a német sakkszövetségből.

„A német sakkozó legyen elsősorban lelkes nemzeti szocialista!" mondja Goebbels. Nemzeti aligha lehet, mert a perzsa játék a nemzetköziség szimbóluma. Szocialista aligha lehet, mert paraszttal és királlyal egyaránt bánni kell tudnia. A gleichschaltolt sakk speciálisan made in Germany, cikk, amelynek nem lesz expertja. Azokat pedig, akik ezért találták ki és gyártották ezt a cikket, figyelmeztetni kellene arra, hogy sulyosan vétkeztek Steinitz mester sakkfilozófiai tanitása ellen, mert elhanyagolják a kis eredményeket és az átfogó támadást ott forszirozzák, ahol nem erkölcsi, de még kevésbé pszichoógiai és logikai imperativus. Nem operálnak a parasztokkal, hogy a királyt diadalra vigyék, hanem egyetlen játszmában, hol a parasztot teszik meg királynak, hol forditva és kövek hijján gleichschaltolják az egész garniturát, mindent, ami máról holnapra, huzástól huzásig kezükbe akad.

Lessing „Bölcs Nátán"-jában Szaladin szultán sakktáblához ül a gazdag, de bölcs zsidóval. A zsidó akarattal veszit, mert tudja, hogy Szaladin háborut visel és pénzre van szüksége, de nem kér a zsidótól. Veszit, mert tudja, hogy Szaladin a szultán és ő védi az országot és vele Nátán vagyonát. Veszit, mert nyer — ime egy pompás sakkozó, aki tudja, hogy mindent meg szabad tenni, csak egyet nem: gleichschaltolni. Életet és sakkot.

Prága. Neugebauer Pál.

EZER KÖSZÖNŐ LEVÉL. A napokban a Vázsonyi irodában volt dolgunk. Az előszobában rengetegen várakoztak, hogy bejuthassanak a fiatal képviselőhöz, aki a napokban érkezett vissza nászutjáról. Az irodakisasszony gőzerővel dolgozott. Nem aktákat másolt, hanem boritékokat cimzett. Az iróasztalon hatalmas halmokban tornyosodott a sok levél meg annyi válasz azokra a gratuláló sürgönyökre, amelyeket Vázsonyi János nősülése alkalmából kapott. Becslésünk szerint legalább ezer köszönő levelet adtak fel aznap a postára, ami azt jelenti, hogy Vázsonyinak ezren gratuláltak sürgönyileg. Ez az ezer sürgöny a szeretetnek és megbecsülésnek olyan impozáns megnyilatkozása, amelyre nem csupán az apa iránti kegyelet késztette a hiveket. Rövid idő alatt a fiu méltó utódnak bizonyult és a hivek nagy tábora ezt spontán szeretettel honorálta.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

HIREK

AZ IZRAELITA ÜGYEK UJ MINISZTERI ELŐADÓJA. A napokban nyugalomba vonult dr. **Gerlóczy** Károly miniszteri tanácsos, aki a kultuszminisztériumban az izraelita hitfelekezeti ügyek előadója volt. Távozása nagy veszteség az egész magyar zsidóságra, amelynek ügyeit Gerlóczy évtizedeken át széleskörü jogi tudással, nagy bölcsességgel, tapintattal és megértéssel vezette. Az egész zsidóság hálás elismerése kiséri a jól megérdemelt nyugalomba Gerlóczyt, akinek utóda dr. **Sárkány** Alfréd miniszteri tanácsos lett. Dr. Sárkány Alfréd személyisége eddigi működése és bevált szakértelme biztositék arra, hogy elődéhez méltóan fogja vezetni az izr. hitfelekezet ügyeit.

BÖJTNAPI HIVATALI SZÜNET az izraelita hitközségnél. A Pesti Izr. Hitközség központi hivatali augusztus 1-én kedden Tisebeóvnak Jeruzsálem pusztulásának böjti gyásznapján szünetelnek. Tisebeóv előestéjén az istentisztelet az összes templomokban ½8 órakor böjt napján a Dohány uccai templomban 6 órakor, a többi templomban ½7 órakor és böjt este az összes templomokban 7 órakor kezdődik.

LUGOS JÁNOS 40. ÉVES SZOLGÁLATI JUBILEUMA. Lugos János, a Trieszti Általános Biztositó Társulat (Assicurazioni Generali) magyarországi igazgatóságának ügyvezető igazgatója most ünnepelte 40 éves szolgálati jubileumát. A kiváló biztositási szakember ez alatt a négy évtized alatt ugy bel- mint külföldön tekintélyt és elismerést tudott szerezni ugy saját munkásságának, mint intézetének s rajta keresztül az egész magyarországi biztositási szakmának. A kiváló igazgatót jubileuma alkalmából gratulációk özönével árasztják el tisztelői és barátai.

VILÁGJAMBOREE ISTENTISZTELET A DOHÁNY UCCAI TEMPLOMBAN. A pesti izr. hitközség előljárósága a Gödöllőn táborozó IV. világjamboree megnyitása alkalmából vasárnap délelőtt fél 9 órakor a Dohány uccai templomban ünnepélyes istentiszteletet tartott. A Dohány uccai templom ebből az alkalomból virágdiszt öltött és megragadó látványt nyujtott a templom padsorait és karzatait zsufolásig megtöltő közönség keretében a cserkészifjuság szindus képe, zászlóikkal és jelvényeikkel. A hazai és külföldi cserkészcsapatok zsidóvallásu cserkészei közül, aki csak tehette, eljött erre az ünnepélyes istentiszteletre és a többszáz cserkészifju áhitattal tett eleget vallásos érzületének. Az oltári emelvényen foglaltak helyet a hatóságok képviselői, továbbá a pesti izr. hitközség előljáróságának Budapesten időző tagjai, az Országos Izr. Iroda részéről **Szántó** Jenő alelnök, a pesti chevra kadisa részéről **Lunzer** Pál előljáró, a budai hitközség részéről dr. **Kriszhaber** Adolf elnök, stb. Dr. **Hevesi** Simon vezető főrabbi mondott mélytartalmu beszédet a zsidóvallásu cserkészifjuséghoz, megragadó párhuzamot vonva a cserkészetika és a zsidó vallás erkölcsi tanitásai között, majd a Hymnusz eléneklésével ért véget az ünnepélyes istentisztelet.

A MIKÉFE KÖSZÖNETE A SZOMBAT-HOZ. A Magyar Izr. Kézmű- és Földmüvelési Egyesület f. év junius 22-én tartott közgyülésének határozatából hálás köszönettel adózunk Nagyságodnak, amiért a kiváló szerkesztése alatt álló „Szombat" utján évszázados egyesületünk ügyeit a folyó évben is fekarolni és támogatni méltóztatott. Jóleső érzés, hogy Nagyságod egyesületünk céljait magáévá teszi és árváink produktiv pályákra való nevelését fontos zsidó ügynek tekinti. Amidőn kérjük, hogy kegyes támogatásával bennünket a jövőben is megajándékozni méltóztassék, vagyunk hálás köszönetünk ismételt kinyilvánitásával kiváló tisztelettel és igaz nagyrabecsüléssel: A Magyar Izr. Kézmű- és Földmüvelési Egyesület Igazgató-választmánya: Kertész Ödön igazgató, Klein Gyuláné társelnök, dr. Stein Emil elnök.

DR. WEISZ ÁRMIN TEMETÉSE. Nagy részvét mellett temették el vasárnap délután dr. Weisz Ármint, a pesti izr. hitközség kórházai központi röntgenintézetének fiatalon elhunyt vezető főorvosát, a rákoskeresztuti izr. temetőben. A temetésen megjelentek a pesti izr. hitközség előljáróságának Budapesten tartózkodó tagjai, továbbá testületileg jelentek meg a hitközség kórházainak orvosi kara, a hitközség tisztviselőkara, a felekezeti intézmények vezetőségei és az orvostársadalom számos képviselője. A gyászszertartáson dr. **Fischer** Gyula főrabbi bucsuztatta az elhunyt kiváló orvost, méltatva emberszeretettől áthatott tudományos és orvosi működését. A pesti izr. hitközség nevében dr. **Rosenák** Miksa előljáró mondott megkapó gyászbe-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

szédet, az orthodox hitközség kegyeletét is tolmácsolva.

ORVOSI HIR. Dr. Grosz Mavro, az ismert zágrábi epe és anyagcsere szakorvos a fürdőszezon alatt Rogáska Slatinában rendel (Zagrebski szálloda) Minden európai nyelven beszél, köztük magyarul is.

ROGASKA SLATINA (ROHITS) a legnagyobb kényelemmel berendezett jugoszláv gyógyfürdő, mely hatását tekintve Karlsbadhoz hasonlit. Ásványvize lényegileg ugyanolyan összetételü, mint a karlsbadi viz és a londoni hydrológiai intézetnek, továbbá dr. **Mavró Gross** fürdőorvosnak a megállapitása szerint — aki egyébként erről a kérdésről a londoni orvosi hydrológiai társaságban előadást is tartott — máj és epebajok gyógyitására a legkitünőbb. Epekő és májbajokban, gyomor és bél betegségben, köszvény és vesebántalmakban, érelmeszesedésben és cukorbajban szenvedőkre kitünően gyógyitó hatással van ez a fürdő. A szezon május végétől szeptemberig tart. Teljes kényelem, orthodox rituális konyha. Orthodoxok és neológok számára külön istentisztelet.

BENES TESTVÉREK vegyészeti gyár újból gyártja a világhires békebeli PYRAM-PASZTÁT. Minden szaküzletben beszerezhető.

Olvasom

még pedig nagy élvezettel és nem kisebb csodálkozással olvasom az egyik felekezeti lapban Juda Halévi egyik Cion elegiájának fordiditását. Élvezettel olvasom, mert a forditás remek, viszont csodálkozom is, mert az elégiát Kosztolányi Dezső forditotta, még pedig — héberből. Kosztolányi, aki hajdanában-danában, mint az Uj Nemzedék pardon-rovatának a vezetője az antiszemitizmus egyik élharcosa volt, már régebben revideálta álláspontját, s ugy látszik, a revizióban olyan messzire ment, hogy szorgalmasan megtanulta az általa egykor napról napra kigunyolt héberek nyelvét. Persze lehet, hogy tévedek. Lehet, hogy héberül is csak annyira tud, mint japánul, amiből szintén fordit.

Wajc Sz. ugy a maga, mint gyermekei, vejei, menye és unokái, valamint egész rokonsága nevében mélységes megrendüléssel tudatja, hogy szeretett felesége

Wajc Sz.-né

szül. Finkelstein Marianna

életének 54-ik, legboldogabb házasságának 34-ik évében, türelmesen viselt hosszu szenvedés után visszaadta lelkét a Teremtőnek. Drága hallottunkat folyó hó 21-én délelőtt 11 órakor temettük a rakoskereszturi orthodox izraelita temető halottasházából.

A megboldogultban a legönfeláldozóbb feleséget, anyát és rokont gyászoljuk és emlékét soha el nem muló kegyelettel őrizzük meg.

Schnur Henrik

Angol uri szabósága és különleges készitményü férfiruha nagyáruháza.

Nagy választék eredeti angol öltönyökben, felöltőkben, átmeneti, sportöltöny különlegességekben, esö- és börkabátokban

BUDAPEST, VIII., RÁKÓCZI-UT 15. SZ. TELEFON: JÓZSEF 42-0-86.

Mértékutáni szabóság kizárólag elsőrendü angol és skót anyagokból

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerü papiron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-99.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára